

Qısa ömrün sənət dünyası

Bəzən taleyin hökmü o qədər sərt, o qədər amansız olur ki, ondan nə boyun qaçıra, nə də fələkdən bircə an olsa belə vaxt ala bilirsən. Qəlbinin dərinliyindən boy atan arzular, qış qanadında pərvazlanan xəyallar yarımçıq qalmış ömrün yaşamamış illərində, dolanbaclarında yox olur. Aylar, illər ötdükcə bu itkinin böyüklüyünü, ağırlığını daha çox hiss edir, yalnız geridə qalan xatirələrlə özünü ovudursan. İnənmaq istəyirsən ki, həyat davam edir, amma bir-birimizdən xəbərsiz, fərqli çərçivədə, fərqli məkanda...

Memar, rəssam, filosof, musiqişünas, ədəbiyyatçı, kino sənətinin bilicisi Fuad Seyidzadənin qısa ömür payına sığdırdığı çoxşaxəli sənət dünyası vaxtsız-vədəsiz dağıldı. Zaman saçlarına dən salmağa macal tapmamış bu dünyadan səssiz-səmirsiz köçdü, yaxınlarına, doğmalarına, dostlarına yoxluğun, həsrətin acısını yaşatdı. Ondan qalan xatirə isə müasirliklə qədimliyi məharətlə qovuşduran bir-birindən sanballı, dəyərli memarlıq əsərləri, bir də yadigarı Ülvi oldu. Tarix elmləri doktoru Dilarə Seyidzadə qardaşı Fuadla bağlı xatirələrində yazır: "Mənim üçün Fuad hər şey idi. Qardaşım, dostum, ən başlıcası, idealım. O, çox istedadlı idi və bu istedadı da çox erkən parlamaşdı. Lap uşaqlıqdan tələbəliyinə qədər hamıdan seçilirdi. Çox hissiyyətli, duyğulu, uzaqqörən idi. Yük-

Fuadın musiqi duyumuna bələd olan maestro Niyazi onu dirijorluğa yönəltmək istəsə də, memar olmaq arzusu daha güclü oldu. Yaradıcılığa, sənətə meyli, fitri istedadı orta məktəbi bitirdikdən sonra onun yolunu Ə.Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktə-

xın, Listin əsərlərini məharətlə ifa edir, caz musiqisinə xüsusi maraq göstərirdi. Vaqif Mustafazadə ilə yaxınlıqları da elə buradan qaynaqlanırdı. Dostları onu incə zövqə, musiqi duyumuna sahib, fenomenal təşkilatçı, yaradıcı, nurlu sima kimi xatırlayırlar. Xalq yazıçısı Elçin yazır ki, Vaqif o zaman "Araz" kinoteatrındakı orkestrdə piano çalırdı.

Fuadla kinoteatra gedib, Vaqifi gözləyə-gözləyə konsertə qulaq asırdıq... Uşaqlıq dostu, şair Vaqif Səmədoğlu isə onu fenomenal təşkilatçı və istedadlı rəssam kimi səciyyələndirirək deyirdi ki, həm modern memarlıq, həm

"Fuad Seyidzadə çoxəsrlik Azərbaycan memarlığına məkanın, həcmnin və müstəvinin müasir tərzdə dərk olunması anlayışını gətirdi, bütün arxitektura elementləri arasında əlaqəni diqqətlə yoxlayaraq onları ahəngdar şəkildə və ümumilikdə qızıl hissəsinin klassik nisbətləri ilə birləşdirdi".

60-cı illərdə paytaxtda tikilən mikrorayonların layihələrinin hazırlanmasında yaxından iştirak edən Fuad Seyidzadə qeyri-standart dizayn ideyaları irəli sürmüş, yaşayış komplekslərinin hər cür şəraitlə təmin olunması üçün modern üslubdan istifadə etməklə milli memarlığa böyük töhfələr vermişdir. O, həmçinin xalq rəssamı Ömər Eldarovla Sevastopol şəhərində İkinci Dünya müharibəsində həlak olmuş azərbaycanlı döyüşçülərin xatirəsini əbədləşdirmək üçün ucaldılmış "Sapundağ" abidə kompleksinin müəllifidir. Kompleks böyük lövhələrdən, bəlyəf və abidə simvollarından ibarət park görkəmində xatirə məkanıdır.

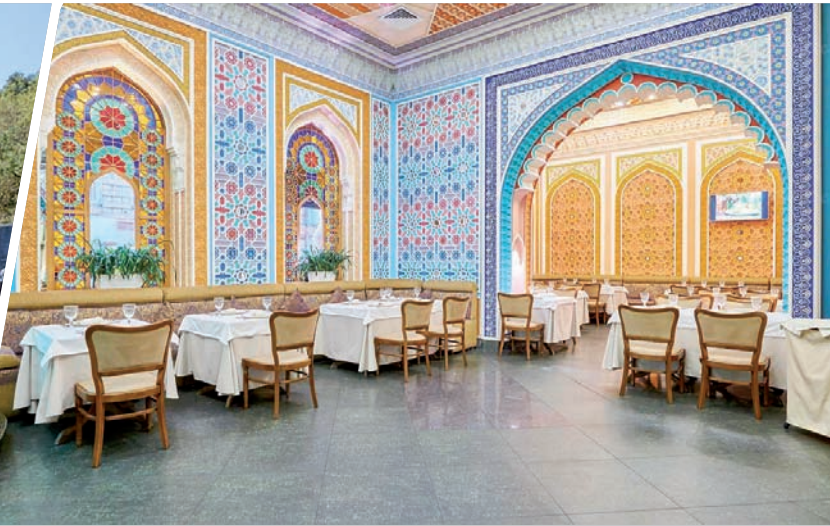
Heykəltaraş Tokay Məmmədovla birgə həyata keçirdikləri layihələrin ən uğurlu nümunəsi isə Sankt-Peterburqdakı "Bakı" restoranıdır. Layihə gözəl incə-

rəmsə, onda mən həmin obrazda müasir konkret insana əsaslanmalıyam. Məhz Fuad öz görkəmində və daxili aləmində məqsədyönlülüüyü və romantikanı cəmləyirdi və mən öz qəhrəmanımı onun timsalında seçdim". Fuad Seyidzadə Mərkəzi Komitənin təşəbbüsü ilə Bakı şəhər İcraiyyə Komitəsinin nəzdində yaradılmış Xüsusi Layihə-Smeta Bürosuna rəhbərlik etmiş və bir müddət sonra ulu öndər Heydər Əliyevin tapşırığı ilə İçərişəhərin ərazisi də bu büroya həvalə edilmişdir. İşinin bilicisi idi və bu, çoxşaxəli yaradıcılığında hər zaman özünü göstərirdi. Azərbaycan memarlıq sənətində öz dəsti-xətti olan, yenilikçi, yüksək bədii zövqə, yaradıcı təxəyyülə sahib, milli memarlıq sənətimizin inkişafında əvəzsiz xidmətləri olan memar Fuad Seyidzadə müasirliklə qədimliyi məharətlə qovuşduran bir-birindən sanballı, dəyərli əsərlər müəllifi idi. Həmçinin, həm respublikamızda, həm də onun hüdudlarından kənarda neçə-neçə mehmanxananın, restoranın, möhtəşəm binaların layihələrini hazırlamışdır. Bütün bu işləri qısa zaman çərçivəsinə sığdıran Fuad sanki rənglərin min bir çalar qatdığı işıqlı dünyasının zülmətə çevriləcəyi günün çox da uzaqda olmadığını hiss etmişdi. Bəlkə elə bu səbəbdən yorulmadan, usanmadan işləyir, qurub-yaratmaqdan zövq alır, istedadı, qabiliyyəti ilə seçilirdi.

Bəli, dünya bir pəncərədir, hər gələn baxıb gedər. Bəzən bu pəncərədən keçmişimizə boylanır, bəzən də gələcəklə bağlı xəyallar qururuq. Əsrarəngiz sənət nümunələrinin müəllifi kimi tanınmış memar, gözəl övlad, mehriban qardaş, qayğıkeş həyat yoldaşı və ata, könüllərdə özünə abidə ucaldan unudulmaz dost və ən nəhayət işıqlı əməllər sahibi, xeyirxah insan - Fuad Seyidzadə bu pəncərənin önündən çox sürətlə keçdi, nə ötən günlərə dönə, nə də gələcək arzularına qol-qanad verə bildi. Amma 34 illik ömür payında mənalı, dəyərli, sevgi dolu bir həyat yaşadı. Onu tanıyanların, sevdələrin qəlbində silinməz izi, xoş xatirələri qaldı.

Mehparə ƏLİYEVƏ,
"Respublika".

sək zövqü vardı. Təbiəti çox sevirirdi. İndi də ondan yadigar qalmış rəsm əsərlərinə baxanda ürəyim titrəyir. Xatırlayıram ki, Fuad bu əsərləri hansı məqamda işləyib. Həyatım boyu mən bu qədər nikbin, işıqlı adamla rastlaşmadım. Bütün kədərimin, xifətimin içində həmişə onun işıqlı sifətini yada salıram.... Elə bil onda dünyamı işıq bürüyür. Qaranlıqlar yox olur. Fuad o qədər nurlu əməl sahibi idi ki, aramızda olmasa da, həmişə o işığı parlayan görürəm".

1938-ci il iyunun 16-da Bakıda ictimai-siyasi xadim, istedadlı jurnalist, tərcüməçi Bağır Seyidzadənin ailəsində dünyaya gəlmişdi Fuad. İlk təhsilini o vaxtlar atasının konsul işlədiyi Təbriz şəhərində almış, Bakıya qayıtdıqdan sonra 6 sayılı məktəbdə təhsilini davam etdirmişdi. Rəssamlığa böyük həvəs göstərən

bindən salır, burada tanınmış sənətkarlardan sevib seçdiyi sənətin sirlərinə dərinlən yiyələnir. Rəssamlıq Məktəbini müvəffəqiyyətlə başa vurduqdan sonra Azərbaycan Politeknik İnstitutunun Memarlıq fakültəsində, 1956-1957-ci illərdə Moskva Memarlıq İnstitutunda ali təhsil alıb. Tələbəlik illərindən professional yaradıcılıqla məşğul olan Fuadın klassik, milli, modern üslubda çəkdiyi əsərləri beynəlxalq müsabiqələrdə müxtəlif mükafatlara, təltiflərə layiq görülüb. Kubanın paytaxtı Havanada keçirilən müsabiqədə "Sumqayıt - peyk şəhər" layihəsinin yüksək yerə layiq görülməsi onun sənət yolunda ilk uğurlu addımı idi.

Həmişə yeniliyə can atan Fuad mütaliəni sevir, xüsusilə xarici ədəbiyyatı daha çox oxuyurdu. Həmçinin, pianoda dünya bəstəkarlarının - Motsartın, Ba-

də memarlıqda milli ünsürlərin, milli çalarların tədqiqi barədə Fuadın zəngin ideyası, fikirləri, arzuları var idi.

Fuad Seyidzadə özünü incəsənətin bir çox sahələrində sınaşa da, ulduzu memarlıq sahəsində parlamışdı. Müasirliklə milliliyin vəhdətində əsrarəngiz əsərlər yaratmış, klassik, milli və modern üslubları sintez edərək bir-birindən dəyərli layihələr reallaşdırmışdır. Bu əsərlər ötən əsrin 60-70-ci illərində Azərbaycan memarlığının inkişafına böyük təsir göstərmişdir. Tanınmış sənətkarlar qeyri-adi istedadla, yüksək bədii zövqə, yaradıcı təxəyyülə malik olan memarın Azərbaycan mədəniyyətində, memarlığında, təsviri sənətində özünəməxsus orijinal dəst-xətti olduğunu qeyd etmişlər. Xalq rəssamı Tahir Salahov deyib:

sənət nümunəsi kimi hələ sovet dövründə milli-mədəni motivləri daşıyırdı. Tokay Məmmədov xatirələrində qeyd edirdi ki, Fuad çox incə təbiətli, yüksək zövqlü insan idi. Bəzi insanlar mütləq musiqi duyumuna malik olduğu kimi, o da mütləq zövqə malik idi. Eyni zamanda, o, hər şeyi böyük peşəkarlıqla yerinə yetirirdi. Fuad Seyidzadə Azərbaycan memarlığına yeni nəfəs gətirmiş sənətkarlardan idi. Onun müəllifi olduğu layihələr, sərbəst dizayn metodu bu gün də aktuallığını qoruyub saxlayır.

Xalq rəssamı Toğrul Nərimanbəyov Fuad Seyidzadəni işıqlı şəxsiyyət adlandırır: "O zaman mən böyük tarixi əsəri tamamladım və azərbaycanlı qəhrəmanın təsviri üçün mənə müasir obraz lazım idi. Mənim prinsipim belədir: əgər tarixi şəxsiyyəti çəki-